

M E M O

Aan : NVvR
Van : Van Oort & Van Oort
Betreft : Relevante begrotingstukken Prinsjesdag 2024
Datum : 20 september 2022

Aanleiding

- Op 19 september 2023 (Prinsjesdag) heeft het demissionaire kabinet-Rutte IV de J&V-begroting 2024 ingediend bij de Tweede Kamer. Daarnaast zijn ook de begrotingen voor Binnenlandse zaken, Buitenlandse zaken, Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad en de begroting Raad voor de Rechtspraak gepubliceerd.
- Deze notitie bevat een scan van deze begrotingen en met een selectie van relevante passages. Onderstaande kern bevat een korte samenvatting.

Kern

Justitie en Veiligheid

- Het demissionair kabinet zet in op een betere toegang tot het recht en het versterken van de justitiële keten en de digitale rechtsstaat.
- Wat opvalt is dat:
 - De verlaging van de griffierechtentarieven is neerwaarts bijgesteld.
 - De grootse mutaties vinden plaats bij de rechtsbijstand, waarbij het budget meerjarig wordt verhoogd met € 27,3 mln. in 2023 met een afloop naar € 24,3 mln. in 2028 doordat er meer toevoegingen worden geraamd dan vorig jaar. Het PMJ-budget voor de Raad voor de rechtspraak wordt in 2023 verlaagd met € 8,4 mln., met een verdere verlaging naar € 20,4 mln.

Binnenlandse Zaken

- Het demissionair kabinet zet in op het beschermen, onderhouden en vernieuwen van de democratische rechtsstaat. Daarnaast is er aandacht voor een responsieve en dienstbare overheid.
- Ook constitutionele toetsing wordt genoemd. Zo staat er dat het streven is om eind 2023 een voorstel tot wijziging van Grondwet in consultatie te brengen die in 2024 verder in procedure zal worden gebracht.
- Er worden geen financiële middelen als deze thema's gekoppeld.

Buitenlandse Zaken

- Het demissionair kabinet zet in op het beschermen en versterken van de rechtsstaten in Europa en haalt daarbij de situatie in Polen en Hongarije aan. Er worden echter geen relevante financiële ontwikkelingen genoemd.

Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad

- Hierin worden geen relevante nieuwe ontwikkelingen genoemd voor NVvR.

Begrotingsvoorstel 2024 Raad voor de Rechtspraak

- Er is voor het versterken van de personele capaciteit in 2024 meer budget beschikbaar gesteld dan in 2023. Deze extra middelen zijn nodig om het rechterstekort terug te dringen. Er wordt door de Rechtspraak met name ingezet op het werven en opleiding van meer nieuwe rechters. Ten opzichte van 2023 is via deze weg ruim € 6 mln. exclusief loon- en prijsbijstelling aan extra middelen uit het prijsakkoord aan de zaakstarieven toegevoegd.

Verdere procedure

- De fractievoorzitters in de Tweede Kamer debatteren op woensdag 20 en donderdag 21 september tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen (APB) met premier Rutte over de hoofdlijnen van het kabinetsbeleid. Vervolgens debatteren de financieel woordvoerders van de Tweede Kamerfracties op 3, 4 en/of 5 oktober tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen (AFB) met minister Kaag over het financieel-economisch beleid. Hieraan voorafgaand houdt de Tweede Kamercommissie Financiën op 25 september een feitelijke vragenronde over de Miljoenennota 2024, het bijlagenboek bij de Miljoenennota en de Macro-Economische Verkenning 2024 van het Centraal Planbureau (CPB).
- Na de AFB volgen niet zoals gebruikelijk alle plenaire Tweede Kamerbehandelingen van de diverse departementale en fondsbegrotingen:

- In principe worden de begrotingen niet meer voor het verkiezingsreces (dat begint op 27 oktober) behandeld, maar gebeurt dat pas na de verkiezingen (dit kan dan in december).
- De Tweede Kamer beslist op donderdag 21 september tijdens de Regeling van Werkzaamheden welke begrotingen nog wel voor het verkiezingsreces worden behandeld. Over de betreffende begrotingen zal worden gedebatteerd in de twee plenaire vergaderweken van 10 t/m 19 oktober, waarna er op 24, 25 en/of 26 oktober over zal worden gestemd.
- Begrotingen die pas in december worden behandeld, kunnen volgens het Presidium van de Tweede Kamer niet meer voor 2024 door zowel de Tweede als de Eerste Kamer worden aanvaard. Dit kan in sommige gevallen consequenties hebben, omdat nieuw beleid dat ten grondslag ligt aan de begrotingen 2024, op grond van de Comptabiliteitswet 2026 niet uitgevoerd mag worden voordat de Staten-Generaal heeft ingestemd. Volgens minister Kaag geldt dit bijvoorbeeld voor de nieuwe uitgaven voor het aardbevingsgebied Groningen, versterking van de koopkracht en de hersteloperatie toeslagen. Hoe de Tweede Kamer en het kabinet hier precies mee omgaan, moet zich de komende tijd uitkristalliseren.
- Overigens is er voorafgaand aan de verdere behandeling normaal gesproken altijd eerst een schriftelijke feitelijke vragenronde over de begroting.

Toelichting: Selectie relevante passages J&V-begroting 2024

Vastgestelde departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2024 (bedragen x € 1.000)				
Art.	Omschrijving	Vastgestelde begroting		
		Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Totaal		24.067.977	24.115.725	1.484.143
Beleidsartikelen				
31	Politie	7.729.302	7.755.785	500
32	Rechtspleging en rechtsbijstand	2.183.852	2.183.852	165.000
33	Veiligheid en criminaliteitsbestrijding	1.443.810	1.497.810	1.166.233
34	Straffen en beschermen	4.062.177	4.045.848	133.178
36	Contraterrorisme en nationaal veiligheidsbeleid	485.021	468.615	2.000
37	Migratie	7.325.985	7.325.985	12.826
Niet-beleidsartikelen				
91	Apparaat Kerndepartement	570.125	570.125	4.406
92	Nog onverdeeld	264.249	264.249	0
93	Geheim	3.456	3.456	0

Vastgestelde begrotingsstaat inzake de baten-lastenagentschappen voor het jaar 2024 (bedragen x € 1.000)			
Naam baten-lastenagentschap	Baten	Lasten	Saldo
Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)	3.184.327	3.184.327	0
Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)	852.701	852.701	0
Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB)	213.108	213.108	0
Nederlands Forensisch Instituut (NFI)	114.488	114.488	0
Justitiële Uitvoeringsdienst, Toetsing, Integriteit, Screening (Justis)	62.926	62.926	0
Justitiële Informatiedienst (Justid)	78.710	78.710	0
Justitiële ICT organisatie (JIO)	176.696	176.696	0
Totaal	4.682.956	4.682.956	0

Naam baten-lastenagentschap	Totaal kapitaaluitgaven	Totaal kapitaalontvangsten
Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)	12.000	3.000
Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)	5.950	950
Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB)	4.670	1.860
Nederlands Forensisch Instituut (NFI)	9.970	5.000
Justitiële Uitvoeringsdienst, Toetsing, Integriteit, Screening (Justis)	0	0
Justitiële Informatiedienst (Justid)	6.847	4.542
Justitiële ICT organisatie (JIO)	48.160	31.609
Totaal	87.597	46.961

Beleidsagenda

Een versterkte justitiële keten

- In 2024 zetten we in op het op orde te brengen van de capaciteit in de strafrechtketen, op het aanpakken van (logistieke) knelpunten daarin, op het terugdringen van zaak-voorraden **en het verbeteren van de doorlooptijden.** [...] We zetten hiervoor o.a. het programma Tijdige rechtspraak in, evenals het Bestuurlijk Ketenberaad op de voorraden en doorlooptijden.
- Ook dit jaar werken we verder aan diverse wetsvoorstellen die met elkaar het nieuwe Wetboek van Strafvordering vormen. De implementatie hiervan vergt een grote inspanning van de strafrechtketen. Het vergt het aanpassen van digitale systemen, het opnieuw inrichten van werkprocessen en het opleiden van

professionals in de keten. De betrokken organisaties werken de komende jaren door aan de in 2023 gestarte voorbereidingen voor de implementatie.

Een sterke 'digitale rechtsstaat'

- Europese en geopolitieke ontwikkelingen zijn uiterst belangrijk voor de opbouw en het behoud van een sterke digitale rechtsstaat. In 2024 verwachten we dat een aantal Europese verordeningen en richtlijnen op het gebied van digitalisering van kracht worden die van grote betekenis zijn voor ons rechtsbestel. Met name de eJustice Verordening, de AI Verordening en wijziging van de eIDAS Verordening zorgen voor verplichtingen voor organisaties binnen ons rechtsbestel.
- Ook in 2024 evalueren we of het juridisch kader nog past bij nieuwe technologieën en digitale ontwikkelingen en of het nodig is aanvullend te reguleren of bestaande normen te verhelderen. We zijn betrokken bij onderhandelingen over nieuwe EU Tech laws, zoals de AI-verordening. Rechtsen gegevensbescherming nemen we hierin mee als twee belangrijke pijlers van een democratische rechtsstaat. Daarnaast initiëren we een strategische visie op internationale gegevensstromen en gegevensuitwisseling mét aandacht voor de invloed van toenemende globalisering op rechtsen gegevensbescherming.

Betere toegang tot het recht

- [...] Toegang tot het recht is een voorwaarde voor een goed functionerende rechtsstaat. Daarom versterken we de toegang. In 2024 doen we dat onder andere door het verlagen van griffierechten en door het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand te vernieuwen. Dit betekent ook het voorkomen van onnodige juridische procedures van de overheid tegen burgers en versterking van de sociale advocatuur. Ook zetten we in op maatschappelijk effectieve rechtspraak, laagdrempelige alternatieve geschillenbeslechting en op herstelrecht. Het echt helpen oplossen van problemen, dat is waar het om gaat.
- Belangrijke mijlpaal in de vernieuwing van het stelsel is een metastudie van pilots (WODC). Op basis hiervan borgen we werkzame elementen uit die pilots en implementeren we deze - voor zover hiervoor geen wetswijziging nodig is - in het stelsel. Onze inspanningen richten zich op een stelsel dat laagdrempelig is, vroegtijdig de juiste oplossingen biedt, het vertrouwen van burgers versterkt en de kwaliteit van rechtsbijstand met adequate vergoedingen daarvoor bevordert.

Beschermen

- Het extreem gewelddadige optreden van drugscriminelen bedreigt onze democratische rechtsstaat. Daarom zorgen we voor bescherming van personen, objecten en diensten met een rol in de democratische rechtsorde. Essentieel is dat zij hun werk zonder vrees kunnen uitoefenen. Ook versterken we de weerbaarheid van het lokaal bestuur en heeft de aanpak van corruptie onze aandacht. Door samen met partners het misbruik van (publieke) machtsposities voor de ondermijnende, georganiseerde criminaliteit tegen te gaan, beschermen we de rechtstaat.

Belangrijkste beleidsmatige mutaties

Uitgaven

Tabel 2 Belangrijkste beleidsmatige uitgavenmutaties t.o.v. vorig jaar (bedragen x € 1.000)

	Artikel	uitgaven 2023	uitgaven 2024	uitgaven 2025	uitgaven 2026	uitgaven 2027	uitgaven 2028
Stand begroting 2023 (inclusief NvW en ISB's)		19.606.887	17.555.644	17.682.740	17.598.609	17.684.296	17.783.055
Belangrijkste mutaties							
Voorjaarsnota 2023/ eerste supplettoire begroting 2023							
1	Forensische geneeskunde	31	0	9.000	11.330	11.930	12.630
2	Cybersecurity politie	31	0	18.400	46.200	48.000	38.700
3	Recherche Samenwerkingsteam (RST)	31	12.235	0	575	18.499	0
4	Balanspositie meldkamers	31	- 45.000	- 45.000	- 10.000	0	0
5	Meerjaren Productie Prognose (MPP)	31, 32, 37	1.132.786	1.349.257	1.350.684	1.350.684	0
6	ICT- vernieuwing Raad voor Rechtsbijstand	32	21.353	0	0	0	0
7	Vertraging programma steselvernieuwing Rechtsbijstand	32	13.000	0	0	0	0
8	Kasschuif rechtsbijstand	32	- 61.664	23.641	34.674	- 1.254	- 3.093
9	Kosten intensivering verkeershandhaving	32, 33	0	0	9.645	13.239	10.939
10	Prognosemodel Justitiële Keten (PMJ)	32, 33, 34, 91	- 11.707	16.347	- 8.654	1.120	4.830
11	Hoge segment bewaken en beveiligen KMAR ¹	33	- 7.500	- 10.000	- 15.000	- 15.000	- 15.000
12	Kasschuif verkeershandhavingsmiddelen	33	- 13.500	5.706	500	4.259	3.035
13	Programma Emma	33	10.000	0	0	0	0
14	Kasschuif ondermijning	33	- 48.000	17.200	10.500	20.300	0
15	Kasschuif Wetboek van Strafvordering	33	- 113.000	- 91.000	- 30.000	125.000	109.000
16	Actieprogramma Grip op Onbegrip	34	- 10.942	- 16.239	- 16.219	- 15.580	- 5.390
17	Bijdrage Commissie De Winter	34	49.802	0	0	0	0
18	Bijstelling DJI	34	0	- 15.000	- 15.000	- 15.000	- 15.000
19	Jeugdbescherming	34	43.000	50.000	50.000	50.000	50.000
20	Werkdrukverlaging jeugdbescherming (van GF)	34	10.000	0	0	0	0
21	Kasschuif Expertisecentrum interlandelijke adoptie	34	- 3.200	- 2.600	- 2.800	- 2.800	- 2.800
22	Regeling Waterschade Limburg (WTS)	36	21.000	0	0	0	0
23	Bewaken en Beveiligen	36	14.000	102.000	122.000	117.000	112.000
24	Entry Exit System (EES) op Amsterdam Airport Schiphol (AAS)	37	14.500	0	0	0	0
25	ODA (Official Development Assistance) toerekening	37	558.627	706.467	1.103.107	1.103.107	
26	Verschuiving uitgaven Gemeentelijk opvang Oekraïners	37	- 730.000	0	0	0	0
27	Bekostigingsbesluit Veiligheidsregio's ihkv Oekraïne	37	62.410	90.000	0	0	0
28	IND kosten Oekraïne	37	17.512	17.512	0	0	0
29	Knooppunt Coördinatie Informatie Oekraïne (KCIO)	37	11.416	7.416	0	0	0
30	Opvang GOO en POO Oekraïense ontheemden	37	1.136.137	2.984.220	0	0	0
31	Regeling Medische Zorg Ontheemden (RMO) en tolken zorg Oekraïne opvang	37	121.382	219.089	0	0	0
32	NGO's (non-gouvernementele organisatie) Oekraïne opvang	37	25.238	36.053	0	0	0
33	Opvang ontheemden Oekraïne	37	446.400	1.041.600	0	0	0
34	Apparaatsuitgaven Oekraïne	91	7.384	14.198	0	0	0
35	Besparingsverlies Jeugdzorg, deel JenV	91	0	- 10.000	0	0	0
36	Slavernijverleden	92	- 10.852	- 414	- 411	- 406	- 405

	Artikel	uitgaven 2023	uitgaven 2024	uitgaven 2025	uitgaven 2026	uitgaven 2027	uitgaven 2028
37	Commissie De Winter	92	- 26.500	0	0	0	0
38	Bijdrage Rijksbrede dekkingsopgave	92	- 11.003	- 113.529	- 103.471	- 84.805	- 95.823
39	Aanvullende prijsbijstelling 2022	92	40.713	41.384	41.612	41.505	41.670
40	Eindejaarsmarge 2022	alle	134.142	0	0	0	0
41	Loonbijstelling 2023	alle	731.793	739.077	745.032	740.478	744.191
42	Prijbijstelling 2023	alle	242.734	246.730	248.092	247.490	248.371
43	Dekking uit eindejaarsmarge	alle	- 134.142	0	0	0	0
Overige mutaties voorjaarsnota			- 368.599	- 967.687	21.065	27.529	15.465
Miljoenennota 2024/ Ontwerpbegroting 2024							
44	Desaldering bijzondere bijdragen politie	31	10.457				
45	Bewaken en Beveiligen	31	16.854	45.146	65.000	65.000	65.000
46	Dienst Landelijke Eenheid	31	4.920	12.100	15.600	18.600	20.000
47	Kasschuif cao politie	31	- 15.261	15.261			
48	Verlaging griffierechten	32	0	11.258	21.681	21.681	21.681
49	Wet registratie sekswerkers	33	0	15.000	10.000	10.000	10.000
50	Kasschuif wetboek van strafvordering	33	- 9.620	- 8.920	- 8.920	14.560	12.900
51	Ondermijning vertraging initiatieven	33	- 48.000	0	0	0	0
52	Meerjarenbegroting MH17	33	0	- 10.374	- 6.556	- 555	0
53	Middelen aanpak ondermijning	34	8.000	18.500	20.000	20.000	20.000
54	Bewaken en beveiliging Persoons beveiliging	36	0	- 50.000	- 50.000	- 50.000	- 50.000
55	IND dwangsommen	37	55.000	0	0	0	0
56	Nationaal programma Oekraïense vluchtelingen	37	- 447.107	- 125.208	0	0	0

7. Vertraging programma stelselvernieuwing rechtsbijstand. Het programma stelselvernieuwing loopt al drie jaar. Door onder andere vertraging als gevolg van de coronamaatregelen is een looptijd tot 1 januari 2025 niet meer haalbaar. Daarom is de looptijd van het programma met één jaar verlengd, tot 1 januari 2026. Het wetsvoorstel wordt aan het einde van de looptijd van het programma in consultatie gebracht.

10. Prognosemodel Justitiële Keten (PMJ). Het Prognosemodel Justitiële Keten (PMJ) raamt de capaciteitsbehoefte van de justitiële keten. De grootse mutaties vinden plaats bij de rechtsbijstand, waarbij het budget meerjarig wordt verhoogd met € 27,3 mln. in 2023 met een afloop naar € 24,3 mln. in 2028 doordat er meer toevoegingen worden geraamd dan vorig jaar. Het PMJ-budget voor de Raad voor de rechtspraak wordt in 2023 verlaagd met € 8,4 mln., met een verdere verlaging naar € 20,4 mln. in 2028; hierbij is rekening gehouden met de gevolgen van de verlaging van de griffierechten die vanuit het coalitieakkoord worden gecompenseerd. Het Prognosemodel raamt ook de capaciteitsbehoefte van DJI. Op basis hiervan wordt in 2023 het PMJ-budget DJI verlaagd met € 31,1 mln.

15. Kasschuif Wetboek van Strafvordering. Voor de implementatie van het nieuwe wetboek van Strafvordering zijn bij het Coalitieakkoord middelen beschikbaar gesteld. Uitgaande van de invoering van het nieuwe wetboek medio 2026 worden de middelen middels een kasschuif beschikbaar gesteld in de jaren waarin naar verwachting ook de uitgaven zullen plaatsvinden.

23. Bewaken en Beveiligen Het stelsel Bewaken en Beveiligen is een belangrijk instrument in het beschermen van de democratische rechtsstaat en in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit. Na eerdere ingezette verbeteringen wordt het stelsel de komende jaren vernieuwd. Het stelsel moet eenduidiger, meer gericht op dreiging en transparanter worden. Vernieuwingen betreffen onder meer de wijze van ontsluiten en analyseren van informatie over dreiging en de wijze van organiseren met één gezag bij de NCTV. Voor het versterken van de capaciteit en de vernieuwing van het stelsel zijn er meer middelen nodig. In 2023 wordt € 14 mln. toegevoegd aan het budget. Vanaf 2027 is er structureel € 112 mln. extra budget.

48. Verlaging griffierechten De verlaging van de griffierechtstarieven leidt tot een verlaging van de financiële drempel om een geschil aan de rechter voor te leggen. Hierdoor zal het aantal zaken dat bij de rechter wordt aangebracht naar

verwachting toenemen. Door een toename van het aantal zaken zal ook het beroep op gesubsidieerde rechtsbijstand toenemen. De verwachte structurele kosten van de verlaging van de griffierechten worden gedekt uit de middelen die na de bijstelling bij Voorjaarsnota beschikbaar zijn. Daarnaast zijn middelen uitgetrokken voor overige flankerende maatregelen om de toegang tot het recht te vergroten.

50. Kasschuif wetboek van strafvordering Voor de implementatie van het nieuwe wetboek van Strafvordering zijn in het coalitieakkoord middelen gereserveerd. Uitgaande van de invoering van het nieuwe wetboek medio 2026 zijn de middelen bij de eerste supplettoire begroting 2023 middels een kasschuif verdeeld over de jaren waarin naar verwachting ook de uitgaven zullen plaatsvinden. Deze kasschuif wordt nu gecorrigeerd waarbij rekening wordt gehouden met de ontvangen loonen prijsbijstelling.

Inkomsten

Tabel 3 Belangrijkste beleidsmatige ontvangstenmutaties t.o.v. vorig jaar (bedragen x € 1.000)

	Artikel	ontvangsten 2023	ontvangsten 2024	ontvangsten 2025	ontvangsten 2026	ontvangsten 2027	ontvangsten 2028
Stand begroting 2023 (inclusief NvW en ISB's)		1.605.046	1.583.203	1.591.786	1.618.242	1.633.269	1.633.269
Belangrijkste mutaties							
Voorjaarsnota 2023/ eerste supplettoire begroting 2023							
1	Bijstelling verlaging griffierechten	32	0	11.449	15.318	15.318	15.318
2	Prognosemodel Justitiële Keten (PMJ)	32, 34	- 11.707	16.347	- 8.654	1.120	4.830
3	Boeten en Transacties (B&T)	33	- 149.681	- 193.544	- 271.239	- 287.802	- 241.295
4	Verhogen boetes	33	0	48.300	50.500	60.200	65.000
5	Afpakken	33	0	0	0	29.000	29.000
6	Behoud trajectcontroles B&T	33	0	0	23.550	95.128	108.804
7	Intensivering Verkeershandhaving	33	0	0	62.827	128.923	132.276
8	Outputfinanciering DJI	34	85.000	0	0	0	0
9	Afrekening IND	37	14.006	0	0	0	0
Overige mutaties voorjaarsnota			20.110	3.135	6.645	11.645	11.645
Miljoenennota 2024/ Ontwerpbegroting 2024							
10	Desaldering bijzondere bijdragen politie	31	10.457	0	0	0	0
11	Verlaging griffierechten	32		11.258	21.681	21.681	21.681
12	Rechtsbijstand: Overschrijding liquiditeitsnorm	32	90788	0	0	0	0
13	Afpakraming	33	0	0	29.000	0	0
Overige mutaties miljoenennota/ ontwerpbegroting			5.053	3.995	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2024			1.669.072	1.484.143	1.521.414	1.693.455	1.759.715

Toelichting

1. Bijstelling verlaging griffierechten In verband met de Rijksbrede dekkingsopgave wordt de in het coalitieakkoord opgenomen verlaging van de griffierechten gedeeltelijk bijgesteld. Dit leidt tot lagere uitgaven bij de ZM, Hoge Raad en Rechtsbijstand en tot hogere ontvangsten.

2. Prognosemodel Justitiële Keten (PMJ) Als gevolg van de ontwikkelingen in de geraamde instroom van zaken op basis van de PMJ, waarin sprake is van een te betalen griffierecht, zijn de verwachte ontvangsten voor de griffierechten in 2023 neerwaarts bijgesteld met € 8,5 mln. in 2023 en in 2024 verhoogd met € 24,8 mln. met een afloop naar € 2,6 mln. in 2028. Bij het CJIB worden de administratiekosten de eerste drie jaren neerwaarts bijgesteld met € 3,2 mln. in 2023 en € 8,5 mln. in 2024 en 2025. Hierna wordt de raming verhoogd tot € 3,4 mln. in 2028.

11. Verlaging griffierechten De middelen ter dekking van de gevolgen van de verlaging van de griffierechten waren als één totaalbedrag geboekt op de ontvangstenraming (in de eerste supp. begroting 2022 en eerste supp. begroting 2023). De middelen hebben aan de ene kant betrekking op de mindere ontvangsten aan griffierechten maar bevatten tevens een component van extra uitgaven door een toename van het aantal zaken. Deze extra uitgaven component wordt met onderhavige boeking op de ontvangsten gecorrigeerd (zie ook nummer 48 bij de tabel belangrijkste uitgavenmutaties).

Strategische Evaluatie Agenda

Tabel 5 Strategische Evaluatie Agenda

Thema	Type onderzoek	Afronding	Toelichting onderzoek	Begrotingsartikel
Politie	Periodieke rapportage	2029	Syntheseonderzoek naar het hoofdthema politie en de bijbehorende subthema's.	31
Veiligheidsregio's en crisisbeheersing	Periodieke rapportage	2028	Syntheseonderzoek naar het hoofdthema Veiligheidsregio's en de bijbehorende subthema's.	36
Rechtspleging en rechtsbijstand	Periodieke rapportage	2028	Syntheseonderzoek naar het thema rechtspleging en rechtsbijstand.	32
Veiligheid en criminaliteitsbestrijding	Periodieke rapportage	2026	Syntheseonderzoek naar het thema veiligheid en criminaliteitsbestrijding.	33
Voorkomen	Periodieke rapportage	2025 – 2028	Syntheseonderzoek naar het thema voorkomen.	33
Verstoren	Periodieke rapportage	2025 – 2028	Syntheseonderzoek naar het thema verstoren.	33
Bestrafen	Periodieke rapportage	2025 – 2028	Syntheseonderzoek naar het thema bestraffen.	33

Thema	Type onderzoek	Afronding	Toelichting onderzoek	Begrotingsartikel
Preventie	Periodieke rapportage	2026,	daarna Preventie met gezag (monitoring). Brede monitoring van de landelijke volgt aanpak Preventie met gezag. Het inzichtelijk maken van de voortgang nieuwe (output) en effectiviteit (impact) van het algehele preventiebeleid via de cyclus verzameling van administratieve data over de voortgang.	33
Jeugdbescherming	Periodieke rapportage	2026	Dit beleidsthema ziet op de volgende sub thema's: een effectieve uitvoering van de jeugdbeschermingsketen, de justitiële aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, draagmoederschap, beschermd bevallen, hoe schade voor kinderen bij scheidingen voorkomen kan worden, adoptie en kinderrechten in Nederland.	34.1, 34.2, 34.5
Aanpak jeugdcriminaliteit	Periodieke rapportage	2025	Doel van dit beleidsthema is het realiseren van een effectieve en toekomstgerichte aanpak van jeugdcriminaliteit. Specifieke aandacht is er voor de verharding van de criminaliteit onder jongeren, de toegenomen complexiteit en verscheidenheid van jeugdcriminaliteit en het verkorten van de doorlooptijden in de jeugdstrafrechtketen. Daarnaast vormt het verminderen van de druk op de capaciteit van de justitiële jeugdinrichtingen een belangrijke opgave.	34.5
Strafrechtelijke sancties	Periodieke rapportage	2026	Sanctiebeleid draagt bij aan een veiligere samenleving. De tenuitvoerlegging van vrijheidsbepalende, vrijheidsbenemende en financiële sancties staan in dit thema centraal. Een effectieve en efficiënte tenuitvoerlegging wordt bewerkstelligd door het snel, zeker en veilig tenuitvoerleggen van straffen. Daarbij wordt ook ingegaan op het tegengaan van voortgezet crimineel handelen tijdens detentie en de manier waarop gewerkt wordt aan een veilige terugkeer van justitiabelen in de samenleving.	34.2, 34.3
Forensische zorg	Periodieke rapportage	2026	Forensische zorg is geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg en verstandelijk gehandicaptenzorg dat onderdeel is van een (voorwaardelijke) straf of maatregel. Als eigenaar van het stelsel forensische zorg richt het team zich op de doelen van de Wet forensische zorg, de implementatie van de Wet verplichte geestelijk gezondheidszorg en de Wet zorg en Dwang en de uitvoering van de bestuurlijke agenda forensische zorg.	34.3
	Periodieke		De aanpak van criminele fenomenen richt zich op delicten die zwaar ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer van mensen. Het gaat daarbij om een integrale aanpak waarbij zoveel mogelijk evidence based maatregelen worden getroffen langs de volgende lijnen: tegenhouden (van potentiële daders), voorkomen (van slachtofferschap), opsporing	

Aanpak criminaliteitsfenomenen	Periodieke rapportage	2026 en vervolging, recidivebeperking en slachtofferzorg. Doel van dit beleidsthema is slachtoffers te beschermen en de ondersteuning aan slachtoffers te verbeteren. De komende jaren zijn belangrijke sub thema's: de bescherming van slachtoffergegevens in het strafdossier, de herziening van het stelsel van schadevergoeding voor slachtoffers en de informatievoorziening aan slachtoffers in de fase van tenuitvoerlegging.	34.2
Slachtofferzorg	Periodieke rapportage	2027 De kansspelmarkt is sterk in beweging met een land gebonden en snelgroeiende online kanspelsector. De kansspelmarkt wordt gekenmerkt door strenge wet- en regelgeving, een onafhankelijke toezichthouder en voldoende attractief legaal aanbod. JenV zet daarbij in op verslavingspreventie, consumentenbescherming en het tegengaan van kansspel gerelateerde criminaliteit en fraude. De periodieke rapportage in het kader van de SEA geeft inzicht in hoeverre deze doelen van het kansspelbeleid behaald worden.	34.4
Kansspelen	Periodieke rapportage	2025 Het doel van dit thema is om ervoor te zorgen dat personen met verward of onbegrepen gedrag op tijd de juiste zorg en/of brede ondersteuning wordt geboden. Hiermee kan worden voorkomen dat zij onnodig in aanraking komen met politie en justitie. Doel van de periodieke rapportage is om inzicht te geven of met de ingezette maatregelen is voorkomen dat verwarde personen onnodig in aanraking komen met politie en justitie (doeltreffendheid) en – waar mogelijk- of de middelen die daarvoor ter beschikking zijn gesteld doelmatig zijn besteed.	34.2
Verwarde personen	Periodieke rapportage	2027	34.3
Nationale veiligheid	Periodieke rapportage	2025 Syntheseonderzoek naar het thema nationale veiligheid.	36.2
Toegang, toelating en opvang vreemdelingen	Periodieke rapportage	2025 Periodieke rapportage met betrekking tot toegang, toelating en opvang vreemdelingen.	37.2
Terugkeerbeleid	Periodieke rapportage	2026 Periodieke rapportage met betrekking tot terugkeerbeleid.	37.3

Artikel 32. Rechtspleging en rechtsbijstand

Beleidswijzigingen

Verbetering van de toegang tot het recht

- Toegang tot het recht houdt in dat mensen toegang hebben tot informatie, advies, ondersteuning bij het oplossen van een geschil, rechtsbijstand en de mogelijkheid van een beslissing van een neutrale instantie. Toegang tot het recht is een voorwaarde voor een goed functionerende rechtsstaat.
- Het is van belang dat onze juridische infrastructuur in staat is om, ook in het digitale tijdperk, burgers en bedrijven zo goed mogelijk toegang tot het recht te bieden. Daarom is in 2023 de aanpak «Versterking toegang tot het recht» gepresenteerd. In deze aanpak wordt de toegang tot het recht versterkt langs drie pijlers: 1. informatie, 2. advies en ondersteuning en 3. uitspraak van een neutrale instantie. De ambitie is om de toegang tot het recht integraal vorm te geven. In 2024 wordt verder gegaan met het uitvoeren en/of in gang zetten van maatregelen om de toegang tot het recht te versterken, worden stappen gezet om de genomen maatregelen te monitoren en wordt de integrale aanpak verder vormgegeven. Gelet op de voornoemde pijlers - die ook terugkomen bij de stelselvernieuwing rechtsbijstand – wordt daarbij ook de wisselwerking met deze stelselvernieuwing betrokken.

Stelsel voor gesubsidieerde rechtsbijstand

- Het jaar 2024 staat in het teken van de voortzetting van de gefaseerde aanpak voor de vernieuwing van het stelsel voor gesubsidieerde rechtsbijstand, conform de in 2022 en begin 2023 gewijzigde koers van het programma. Belangrijke mijlpaal in 2023 was de uitvoering door het WODC van een metastudie van de pilots die onder de paraplu van het programma hebben plaatsgevonden. Op basis van deze studie worden de werkzame elementen uit de pilots in 2024 geborgd en geïmplementeerd in het stelsel, voor zover deze geen wetswijziging nodig hebben. In 2024 wordt tevens verder gewerkt aan de uitwerking van de pijlers van de stelselvernieuwing ten behoeve van de vormgeving van het wetsvoorstel in 2025. Deze inspanningen zijn erop gericht om een vernieuwd stelsel op te leveren dat laagdrempelig is en vroegtijdig de juiste oplossingen voor problemen biedt, (onnodige) procedures tussen burgers en overheid voorkomt, en daarmee het vertrouwen van burgers in de overheid versterkt, en de kwaliteit van rechtsbijstand met adequate vergoedingen daarvoor bevordert.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 15 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 32 (bedragen x € 1.000)							
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Art. Verplichtingen	2.032.061	2.106.754	2.183.852	2.216.780	2.191.489	2.149.940	2.156.802
Uitgaven	1.911.568	2.106.754	2.183.852	2.216.780	2.191.489	2.149.940	2.156.802
Apparaatsuitgaven	37.568	37.548	37.005	36.239	36.344	36.178	35.966
32.1 Apparaat Hoge Raad	37.568	37.548	37.005	36.239	36.344	36.178	35.966
<i>Personele uitgaven</i>	<i>30.410</i>	<i>32.396</i>	<i>32.155</i>	<i>32.475</i>	<i>32.580</i>	<i>32.414</i>	<i>32.203</i>
Eigen personeel	29.092	30.863	31.474	31.794	31.899	31.734	31.523
Externe inhuur	1.318	1.533	681	681	681	680	680
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>7.158</i>	<i>5.152</i>	<i>4.850</i>	<i>3.764</i>	<i>3.764</i>	<i>3.764</i>	<i>3.763</i>
ICT	4.275	2.356	2.016	1.168	1.168	1.168	1.168
SSO's	445	583	586	586	586	586	586
Overig materieel	2.438	2.213	2.248	2.010	2.010	2.010	2.009
Programmauitgaven	1.874.000	2.069.206	2.146.847	2.180.541	2.155.145	2.113.762	2.120.836
32.2 Adequate toegang tot het rechtsbestel	588.893	679.147	708.562	685.773	673.155	672.127	680.559
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>36.923</i>	<i>40.449</i>	<i>40.795</i>	<i>40.833</i>	<i>40.831</i>	<i>40.823</i>	<i>40.822</i>
Raad voor Rechtsbijstand	28.388	30.957	30.859	30.896	30.894	30.889	30.888
Bureau Financieel Toezicht (BFT)	8.535	9.492	9.936	9.937	9.937	9.934	9.934
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>821</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Overige bijdrage medeoverheden	821	0	0	0	0	0	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>19.988</i>	<i>34.289</i>	<i>34.212</i>	<i>34.213</i>	<i>37.013</i>	<i>37.004</i>	<i>37.003</i>
Stichting Geschillencommissies Consumentenzaken	562	617	616	616	616	615	615
Juridisch Loket	19.239	32.243	32.170	32.171	34.971	34.964	34.963
Overige subsidies	187	1.429	1.426	1.426	1.426	1.425	1.425
<i>Opdrachten</i>	<i>531.161</i>	<i>604.409</i>	<i>633.555</i>	<i>610.727</i>	<i>595.311</i>	<i>594.300</i>	<i>602.734</i>
Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen	4.600	10.822	10.797	10.798	10.798	10.795	10.795
Toevoegingen rechtsbijstand	524.903	589.607	619.493	597.173	582.838	581.830	590.264
Mediation in Strafrecht	1.475	1.486	1.183	1.183	1.183	1.183	1.183
Overige opdrachten	183	2.494	2.082	1.573	492	492	492
32.3 Optimale randvoorwaarden doelmatig en doeltreffend rechtsbestel	1.285.107	1.390.059	1.438.285	1.494.768	1.481.990	1.441.635	1.440.277
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>47.584</i>	<i>56.021</i>	<i>59.174</i>	<i>62.208</i>	<i>62.825</i>	<i>62.806</i>	<i>62.551</i>
Autoriteit Persoonsgegevens (AP)	29.020	36.361	40.121	43.155	43.790	43.780	43.779
College voor de Rechten van de Mens (CRM)	10.233	10.596	10.284	10.285	10.283	10.281	10.027
Nationaal Register Gerechtelijke Deskundigen (NRGD)	2.012	2.252	2.174	2.173	2.157	2.152	2.152
Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB)	5.127	5.321	5.127	5.127	5.127	5.126	5.126
Overige bijdrage ZBO's/RWT's	1.192	1.491	1.468	1.468	1.468	1.467	1.467
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>1.229.945</i>	<i>1.324.144</i>	<i>1.364.429</i>	<i>1.417.147</i>	<i>1.403.736</i>	<i>1.363.385</i>	<i>1.362.260</i>
Bijdragen Rechtspleging	0	47	47	47	47	47	47
Caribisch Nederland (BES)	0	20	20	20	20	20	20
Raad voor de rechtspraak	1.229.945	1.323.789	1.364.075	1.416.793	1.403.382	1.363.031	1.361.906
Overige bijdrage medeoverheden	0	288	287	287	287	287	287
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>7.555</i>	<i>9.383</i>	<i>10.166</i>	<i>10.283</i>	<i>10.299</i>	<i>10.314</i>	<i>10.336</i>
Rechtspleging	557	609	608	608	608	608	607
Wetgeving	1.185	1.404	1.401	1.401	1.401	1.401	1.401
Overige Subsidies	5.813	7.370	8.157	8.274	8.290	8.305	8.328
<i>Opdrachten</i>	<i>23</i>	<i>511</i>	<i>4.516</i>	<i>5.130</i>	<i>5.130</i>	<i>5.130</i>	<i>5.130</i>
Opdrachten en onderzoeken rechtspleging	23	511	510	510	510	510	510
Overige Opdrachten	0	0	4.006	4.620	4.620	4.620	4.620
Ontvangsten	169.808	258.219	165.000	156.616	158.792	160.318	161.434

De subsidies die op dit artikel worden verantwoord zijn geheel juridisch verplicht. Dit heeft in hoofdzaak betrekking op de subsidierelaties met de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken (SGC), het Juridisch Loket (hJL), de Nederlandse Vereniging voor de rechtspraak (NVvR), de Academie voor Overheidsjuristen en de Academie voor Wetgeving.

Opdrachten

Toevoegingen Rechtsbijstand

De Raad voor Rechtsbijstand verstrekt toevoegingen aan een advocaat of mediator voor de verlening van rechtsbijstand aan rechtzoekenden met een laag inkomen en vermogen. In onderstaande tabel is een uitsplitsing in uitgaven en in aantallen weergegeven van de productiegoegevens van de Raad over de verschillende onderdelen binnen de rechtsbijstand.

	2022 ¹	2023 ²	2024	2025	2026	2027	2028
Bestuur							
Aantal afgegeven toevoegingen	51.541	39.778	39.831	40.181	40.558	40.504	40.573
Uitgaven (mln.)	45,3	34,5	34,7	35,0	35,3	35,3	35,3
Piketdiensten							
Aantal afgegeven toevoegingen	100.314	102.900	103.101	101.314	101.520	101.718	101.826
Uitgaven (mln.)	41,3	42,9	43,9	43,2	43,3	43,4	43,4
Lichte adviestoevoeging							
Aantal afgegeven toevoegingen	9.921	11.288	11.417	10.219	10.349	10.407	10.449
Uitgaven (mln.)	2,3	2,5	2,5	2,3	2,3	2,3	2,3
Asiel							
Aantal afgegeven toevoegingen	31.777	40.631	41.572	37.476	37.611	37.740	37.823
Uitgaven (mln.)	63,3	68,2	69,7	64,6	64,7	64,9	65,0
Het Juridisch Loket							
Aantal klantencontacten	423.000	761.910	761.910	761.910	761.910	761.910	761.910
Uitgaven (mln.)	19,2	30,5	32,2	32,2	35,0	35,0	35,0
Overige (mln.)³	€ 20,3	€ 35,7	€ 35,9	€ 27,9	€ 18,3	€ 18,1	€ 38,2
Uitvoeringslasten Rechtsbijstand							
Raad voor Rechtsbijstand (mln.)	€ 26,6	€ 26,9	€ 27,9	€ 27,9	€ 27,9	€ 27,9	€ 27,9
Totaal uitgaven (mln.)	€ 569,3	€ 601,0	€ 611,0	€ 592,0	€ 585,0	€ 584,6	€ 605,0

1 De aantallen afgegeven toevoegingen in de tabel bij realisatie wijken af van de aantallen die vermeld worden in het Jaarverslag van de Raad voor Rechtsbijstand. Dit heeft te maken met het feit dat voor de financiering van de Raad voor Rechtsbijstand de aantallen over de periode 1 september t/m 31 augustus worden gehanteerd.

2 Het artikelonderdeel 32.2 met betrekking tot rechtsbijstand van de begroting van het Ministerie van Justitie en Veiligheid bestaat uit meerdere uitgaven. Naast de uitgaven aan het stelsel voor gesubsidieerde rechtsbijstand hebben de uitgaven betrekking op onder andere het Register beëdigde tolken en vertalers (Rbtv), ECC, ODR en uitgaven aan gerechtsdeurwaarders voor toevoegingszaken. In deze tabel zijn deze uitgaven aan Rbtv en gerechtsdeurwaarders voor toevoegingszaken buiten beschouwing gelaten.

3 Rogatoire commissie, inning en restitutie, investeringen/ implementatiekosten

Bronnen: Raad voor Rechtsbijstand en het Prognosemodel Justitiële Ketens 2023

Bijdrage medeoverheden

Bijdrage aan Raad voor de rechtspraak (Rvdr)

- De Minister voor Rechtsbescherming bekostigt de rechtspraak via de Raad voor de rechtspraak. De Raad voor de rechtspraak (Rvdr) is het landelijk orgaan van de Rechtspraak, die verder bestaat uit de rechtbanken, de gerechtshoven, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het Bedrijfsleven. De Raad bevordert de kwaliteit en eenheid van de rechtspraak, verzorgt de financiën, houdt toezicht en ondersteunt de bedrijfsvoering bij de gerechten. De Raad spreekt zelf geen recht. In dit artikelonderdeel wordt de totstandkoming van de bijdrage van de Minister voor Rechtsbescherming aan de Raad voor de rechtspraak toegelicht.
- **Prijsafspraken** In het besluit Financiering Rechtspraak 2005 is bepaald dat de prijzen voor de Rechtspraak voor een periode van drie jaar worden vastgesteld en opgenomen in de begroting van JenV. Er zijn met de Rvdr prijsafspraken gemaakt voor de periode 2023-2025.

- **Instroom, financiering en productie** Conform de Wet op de rechterlijke organisatie heeft de Rvdr zijn begrotingsvoorstel ingediend bij de Minister voor Rechtsbescherming op basis van de in- en uitstroomramingen uit onder andere het Prognosemodel Justitiële ketens, op basis van de prijzen zoals zijn vastgelegd in het Prijsakkoord 2023-2025. Hieruit volgt dat de instroom neerwaarts is bijgesteld ten opzichte van de instroomprognose in de vorige begroting.

Tabel 18 Instroomontwikkeling rechtspraak							
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Instroom totaal aantal (x 1.000)	1.397	1.440	1.474	1.534	1.525	1.512	1.513
Jaarlijkse mutatie	1%	3%	2%	4%	- 1%	- 1%	0%

Tabel 19 Financiële bijdrage Raad voor de rechtspraak (bedragen * € 1.000)							
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Begroting 2023		1.221.457	1.250.944	1.257.300	1.281.715	1.281.341	1.279.551
Mutatie		102.332	113.131	152.643	114.817	74.840	75.505
Begroting 2024	1.229.945	1.323.789	1.364.075	1.409.943	1.396.532	1.356.181	1.355.056

- Met deze bijdrage is onderstaande productieafspraken met de Raad voor de rechtspraak gemaakt.

Tabel 20 Productieafspraken rechtspraak							
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Productie totaal aantal (x 1.000)	1.370	1.442	1.467	1.509	1.512	1.422	1.420
Jaarlijkse mutatie	- 4%	5%	2%	3%	0%	- 6%	0%

- *Toelichting:* In de mutatie in de bijdrage aan de Rvdr is compensatie voor loon- en prijsontwikkeling (loon- en prijsbijstelling) verwerkt, een verlaging vanwege de geraamde daling van het aantal rechtszaken (Prognosemodel Justitiële Ketens) en aanvullingen in het kader van de aanpak van ondermijning. Tevens is de bijdrage verhoogd vanwege geraamde groei van het aantal vreemdelingenzaken (Meerjaren Productie Prognoses (MPP) Vreemdelingenketen).

Subsidies

Subsidie Rechtspleging

- De subsidie Rechtspleging betreft met name een subsidie aan de Nederlandse Vereniging voor de Rechtspraak (NVvR).

Ontvangsten

Tabel 21 Ontvangsten artikel 32 (bedragen x € 1.000)							
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Art. Ontvangsten	169.808	258.219	165.000	156.616	158.792	160.318	161.434
Bureau Financieel Toezicht (BFT)	5.920	5.981	5.981	5.981	5.981	5.981	5.981
Autoriteit Persoonsgegevens (AP)	5.523	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Raad voor de rechtspraak	2.666	2.666	2.666	2.666	2.666	2.666	2.666
Griffierechten	146.203	149.234	146.803	138.419	140.595	142.121	143.237
Overige ontvangsten	9.496	95.338	4.550	4.550	4.550	4.550	4.550

Griffierechten

- Het Ministerie van JenV ontvangt griffierechten van burgers, overheden, bedrijven en ander rechtspersonen die civiele of bestuursrechtelijke procedures starten. Deze ontvangsten dalen vanwege de verlaging van de griffierechten vanaf 2024.

E. Toelichting op de financiële instrumenten

33.1 Het Openbaar Ministerie

Het totale apparaatsbudget voor het OM is ten opzichte van 2022 gestegen vanwege de olopende structurele investeringen zoals zijn vermeld in het Coalitieakkoord. Deze investeringen hebben als doel om het OM toekomstbestendig te maken, op het gebied van onder meer capaciteit, wendbaarheid, kwaliteit van de informatievoorziening, digitalisering en innovatie en verbetering van de ketensamenwerking. Daarnaast is er sprake van een verdere intensivering van de aanpak van georganiseerde, ondermijnende criminaliteit. Het verschil ten opzichte van 2022 wordt tevens verklaard door de loon- en prijsontwikkelingen.

Het OM realiseert naar verwachting de hieronder genoemde productie.

Tabel 23 Productiegegevens Openbaar Ministerie

	Realisatie		Prognose				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
WAHV beroep-, kanton- en appèlzaken	412.381	410.248	446.454	467.707	489.233	491.212	492.585
Overtredingszaken	138.820	118.706	128.057	133.525	139.027	139.432	139.670
Misdrijfzaken	186.312	187.408	190.518	191.662	192.196	191.140	189.949
Eenvoudige misdrijfzaken	38.231	25.952	28.242	29.587	30.948	31.074	31.160
Interventie/ZSM zaken	115.155	127.073	126.666	126.214	125.379	124.267	123.049
Onderzoekszaken*	23.220	24.220	25.139	25.321	25.338	25.317	25.318
Ondermijningszaken	9.706	10.163	10.470	10.540	10.531	10.482	10.421
Appèlzaken	23.496	22.640	23.222	23.803	24.295	24.755	25.218

Bron: OM fact factory

- De in de tabel opgenomen aantallen zijn gebaseerd op de beschikbare capaciteit van het Openbaar Ministerie voor de behandeling van zaken en het Prognosemodel Justitiële ketens.
- In 2024 beoordeelt het OM naar verwachting circa 447.000 zaken van burgers die beroep instellen tegen een verkeersboete (WAHV).
- Verder neemt het OM in circa 128.000 overtredingszaken een strafrechtelijke beslissing. Het OM kan de zaak zelfstandig afdoen (bijvoorbeeld met een strafbeschikking of een sepot) of de zaak aan de kantonrechter voorleggen.
- Het OM zet de meeste capaciteit in bij de behandeling van misdrijfzaken. De capaciteit van het OM is erop gericht om 28.000 eenvoudige misdrijfzaken, meestal zogenaamde feitgecodeerde misdrijven te behandelen. Bij interventiezaken is het doel dat bij veel voorkomende (wijkgerelateerde) criminaliteit de burger als verdachte, slachtoffer of betrokkene een merkbare, zichtbare en betekenisvolle (strafrechtelijke) interventie ervaart die waar mogelijk snel (ZSM) wordt uitgevoerd. Het gaat in 2024 naar verwachting om bijna 127.000 zaken.
- De onderzoekszaken en ondermijningszaken omvatten de opsporing en vervolging van ernstige delicten. In ondermijningszaken ligt de focus op de aanpak van criminele activiteiten die niet primair ter kennis van de opsporingsinstanties komen via aangiften. De strafrechtelijke onderzoeken en de daaruit volgende strafzaken zijn vaak langdurig, complex en omvangrijk.
- Tot slot kan een verdachte of de officier van justitie (of beiden) in appèl gaan tegen het vonnis van de strafrechter. In dat geval wordt de strafzaak door het Ressortsparket in behandeling genomen. Het gaat hier naar verwachting om circa 23.000 zaken. Het wegwerken van de ontstane voorraad bij rechtbanken zal met enige vertraging vermoedelijk leiden tot extra instroom van hoger beroepzaken bij het Ressortsparket.

6. Raad voor de rechtspraak

Beleidsdoelen van de Rechtspraak

Toegankelijke en digitale rechtspraak

- Onder de noemer van toegankelijke en digitale rechtspraak werkt de Rechtspraak aan digitale toegankelijkheid, begrijpelijke en mensgerichte communicatie en het beter benutten van de beschikbare data om de toegankelijkheid en transparantie te vergroten. Hieronder valt ook het meer en verantwoord publiceren van

rechterlijke uitspraken en het vergroten van de toegankelijkheid en kwaliteit van de openbare registers van de Rechtspraak.

- De komende jaren wil de Rechtspraak eenvoudige digitale toegang tot Rechtspraak in alle rechtsgebieden realiseren voor rechtszoekenden en hun (juridische) vertegenwoordigers. Deze digitale transformatie is ambitieus en vraagt een forse inspanning van zowel de gerechten als de landelijke diensten. In 2024 breidt de Rechtspraak de digitale toegankelijkheid uit naar meer zaakstromen in het Civiele- en bestuursrecht. De digitale toegankelijkheid krijgt daarnaast een Europese component. Wet- en regelgeving uit de Europese Unie verplicht de gerechten digitaal te kunnen gaan communiceren met burgers en rechtspersonen uit andere EU-lidstaten betreffende verschillende civielrechtelijke en strafrechtelijke rechtsinstrumenten.
- Tijdens de verbouwing blijft de winkel open. Continuïteit van het primaire proces is prioriteit nummer één en om dat in de toekomst te waarborgen én om de huidige primaire processystemen geschikt te maken voor digitaal werken bouwt de Rechtspraak ook in 2024 verder aan de vernieuwing van primaire processystemen.
- Een van die primaire processystemen die vervangen (moeten) worden is GPS, het primaire processysteem van het strafrecht. Van belang is om op te merken dat de modernisering van het Wetboek van Strafvordering zal leiden tot een aanzienlijke aanpassing in de informatievoorziening van de strafrechtketen, waar de Rechtspraak in de bouw van dit nieuwe processysteem (BAS) rekening mee houdt.
- Tot slot neemt door de toegenomen digitalisering de afhankelijkheid van deze middelen toe. Om de continuïteit nu en in de toekomst te waarborgen wordt er verder geïnvesteerd in beveiliging en privacy

Tijdige en voorspelbare rechtspraak

- Uit onderzoek is gebleken dat het voor rechtzoekenden belangrijk is dat zij weten wanneer zij wat van de Rechtspraak kunnen verwachten. Daarom wordt er binnen de Rechtspraak met prioriteit gewerkt aan tijdige en voorspelbare rechtspraak. Om dit in 2024 nader te concretiseren zijn er binnen alle rechtsgebieden nieuwe doorlooptijdstandaarden geformuleerd. Om bij te dragen aan de realisatie hiervan wordt in 2024 door alle gerechten aan het volgende (verder) gewerkt:
 - Inzet van nieuwe sturingsdashboards
 - Er wordt (verder) gewerkt aan het wegwerken van oude voorraden middels de landelijke inloopkamers
 - Aan het verbeteren van het rooster- en planproces
 - Aan het verbeteren van de communicatie richting de rechtzoekenden
- In april 2023 is besloten om het programma tijdige rechtspraak te verlengen tot eind 2025. Op deze manier wordt er meer ruimte gegeven aan gerechten om stappen te blijven zetten. Ook geeft een verlenging ruimte om toe te werken naar een meer structurele borging van tijdige en voorspelbare rechtspraak binnen de gerechten, zodat gerechten ook na afloop van het programma hierin zelfstandig stappen blijven zetten.

Kwaliteit van het primaire proces

- In 2022 is de vijfde visitatie in de Rechtspraak van start gegaan. De visitatie is een onderzoek naar de stand van zaken van de kwaliteitszorg in de rechterlijke organisatie. De visitatie dient als verantwoording van de Rechtspraak aan de maatschappij en bevordert de kwaliteitsverbetering in de gerechten. De visitatie wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie en vindt eens per 4 jaar plaats. Alle 17 gerechten en de Raad voor de rechtspraak worden gevisiteerd.
- Deze keer richt het visitatieonderzoek zich op de professionele standaarden, de kwaliteitsnormen van en voor de rechters waarmee ze duidelijk maken welke kwaliteitseisen zij stellen aan hun werk. Het doel van de visitatie over professionele standaarden is een onderzoek en rapport dat bijdraagt aan de verdere ontwikkeling van (het werken met) professionele standaarden.
- De visitatiecommissie is gestart op 1 juni 2022 en zal in september 2023, na het opstellen van dit begrotingshoofdstuk zijn rapport presenteren.
- Het inzicht dat de aanbevelingen uit de visitatie en de reflectie daarop oplevert vormt de basis om in 2023 en 2024 doelgericht verder te werken aan de ontwikkeling en verbetering van professionele standaarden als onderdeel van het 'kwaliteitszorgsysteem'.

Innovatie en maatschappelijk effectieve rechtspraak

- Innovatie is een middel om de Rechtspraak te verbeteren en (steeds) aan te passen aan de veranderende behoeften van de samenleving of van de organisatie zelf ten behoeve van de samenleving. Door middel van

innovatieve projecten wil de Rechtspraak zo goed mogelijk aansluiten bij de behoeften van rechtzoekenden, door verder te kijken dan enkel het juridische probleem. De Rechtspraak draagt daar in 2024 weer aan bij door met innovatieve projecten de toegang tot de rechter zo laagdrempelig mogelijk te houden en tot een échte oplossing van het probleem te komen. In het kader van 'maatschappelijk effectieve rechtspraak' zijn verschillende projecten en pilots gestart, dit loopt door in 2024. Enkele projecten worden dan afgerond met een evaluatie en/of worden geïmplementeerd. Die projecten zijn grofweg onder te verdelen in vier stromingen, de eenvoudige civiele procedure, schuldenaanpak, complexe echtscheidingen en wijkrechtspraak. Daarnaast zijn er ook nog innovatieve projecten die niet onder één van deze stromingen vallen.

- Meer concreet worden er voorbereidingen getroffen om in 2024 van start te kunnen gaan met de Nabijheidsrechter. Verder wordt in 2024 ook gewerkt aan de Rechtspraakbrede inzet van een schuldenfunctionaris en het bieden van een goedkoper en effectiever alternatief in zaken waarbij burgers betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar.

Invoering nieuw Wetboek van Strafvordering

- De Rechtspraak is als organisatie die een schakel vormt binnen de strafrechtketen volop betrokken bij de totstandkoming van het nieuwe Wetboek van Strafvordering.
- De implementatie wordt een grote opgave die de nodige (personele en financiële) druk zal leggen op de Rechtspraak. De Innovatiewet Strafvordering is in 2022 in werking getreden en maakt het mogelijk om vooruitlopend op de inwerkingtreding van het nieuwe wetboek te experimenteren met een aantal bepalingen. Er wordt momenteel geëxperimenteerd op het gebied van audiovisuele verslaglegging, mediation, prejudiciële vragen, gegevens na inbeslagneming en bevoegdheden van de hulpofficier van justitie. Deze pilots zijn nodig om de conceptbepalingen te beproeven en om te bekijken welke gevolgen de voorgestelde wijzigingen hebben op de organisatie in de strafrechtketen in zijn algemeenheid en de Rechtspraak, als laatste in de keten, in het bijzonder.
- De uitvoering van de pilots vraagt ook in 2024 de nodige techniek, samenwerking, bemensing en budget. Ook zullen de pilots worden geëvalueerd wat ook de nodige voorbereidingen kost.

Verhogen van werkplezier en versterken leidinggevenden

- Om goed en tijdig te kunnen blijven rechtspreken en waar mogelijk werkdruk te verminderen, wordt de personele capaciteit uitgebreid, onder andere met een continuering van de opschaling van de opleidingscapaciteit naar 130 rechters en/of raadsheren in opleiding per jaar en het aantrekken van extra gerechtsjuristen en ondersteunend personeel. Ook wisselt de Rechtspraak onderling best practices uit op het terrein van werkdrukvermindering. In 2024 en daarna werkt de Rechtspraak aan het verhogen van het werkplezier en de vitaliteit van haar medewerkers.
- Voorts wordt er een analyse gemaakt van de ontwikkelingen die op de Rechtspraak afkomen alsmede de gewenste organisatieontwikkelingen (2030) zodat de Rechtspraak toekomstbestendig is en kan inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Ook wordt er verder geïnvesteerd in de leidinggevenden, de wijze waarop zij zijn gepositioneerd en hoe zij worden ondersteund. Leidinggevend talent wordt in kaart gebracht en samenwerking en uitwisseling worden gestimuleerd.

Binden en boeien

- Om de kwaliteit van het rechtspreken hoog te houden, alle rechtszaken de komende jaren te kunnen blijven behandelen en de organisatie goed te laten functioneren, is het essentieel om betrokken en vakbekwame medewerkers aan te trekken, hen te behouden en hen in staat te stellen om zich te ontwikkelen. In 2024 gaat de Rechtspraak door met diverse projecten op het gebied van arbeidsmarktbeleid en -communicatie, loopbaanbeleid en een traineeship voor jonge juristen. Daarnaast zal er verder worden geïnvesteerd in de HR-functie binnen de Rechtspraak. Dit zodat medewerkers én potentiële sollicitanten de Rechtspraak ervaren als een aantrekkelijke en goede werkgever, vacatures snel worden vervuld en medewerkers zich langdurig aan de Rechtspraak verbinden. Ook wordt er verder gewerkt aan het vergroten van de diversiteit en inclusie binnen de organisatie, van bewustwording naar concrete doelen en realisatie.

Doorlooptijden

- De doorlooptijd is gedefinieerd als de totale tijd in dagen die verstrijkt tussen het instromen en het uitstromen van een zaak bij een gerechtelijke instantie. De Rechtspraak heeft in 2020 nieuwe (maximum)normen

ontwikkeld voor doorlooptijden, dit worden «de standaarden» genoemd. De methodiek van normpercentages (X procent van de zaken binnen X dagen) is verlaten. Er wordt nu voor het overgrote deel gewerkt met een maximum voor het aantal dagen per zaakstroom. Het streven is dat alle zaken binnen deze standaard worden afgehandeld. De nieuwe methodiek maakt interne sturing eenvoudiger en maakt duidelijker wat rechtszoekenden kunnen verwachten.

- Voor de interne sturing worden inmiddels zo'n 70 standaarden voor (hoofd)zaakstromen onderscheiden. De verantwoording in het jaarverslag vindt plaats per rechtsgebied, met nadere specificatie voor een tweetal zaakstroomgroepen onder bestuur. In de onderstaande tabel wordt het percentage zaken weergegeven dat is uitgestroomd binnen de genormeerde doorlooptijd in 2022. Het streven is om over de hele linie elk jaar vooruitgang te boeken in het percentage zaken dat binnen de normtijd wordt afgehandeld.

Tabel 107 Doorlooptijden	
Bestuur	Standaard
Rechtbanken	23%
<i>waarvan belastingzaken</i>	14%
<i>waarvan vreemdelingenkamer</i>	47%
Gerechtshoven	24%
<i>waarvan belastingzaken</i>	24%
CBB	12%
CRvB	9%
Familie- en jeugdrecht	
Rechtbanken	67%
Gerechtshoven	37%
Handel/kanton	
Rechtbanken	76%
Gerechtshoven	27%
Strafrecht	
Rechtbanken	34%
Gerechtshoven	25%
Toezicht	
Rechtbanken	52%

Toelichting: Selectie relevante passages BZK-begroting 2024

Vastgestelde departementale begrotingsstaat van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2024 (bedragen x € 1.000)				
Art. Omschrijving	Vastgestelde begroting			
	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten	
Totaal	11.539.451	11.200.030	630.989	
Beleidsartikelen				
1 Openbaar bestuur en democratie	606.059	558.217	14.765	
2 Nationale veiligheid	456.290	456.290	17.214	
3 Woningmarkt	7.157.287	6.797.365	460.000	
4 Energietransitie gebouwde omgeving en bouwkwaliteit	1.465.241	1.532.059	91	
5 Ruimtelijke ordening en Omgevingswet	143.959	143.959	3.824	
6 Overheidsdienstverlening en informatiesamenleving	536.087	536.087	10.927	
7 Werkgevers- en bedrijfsvoeringsbeleid	85.588	86.189	64	
9 Uitvoering Rijksvastgoedbeleid	161.920	161.920	102.984	
14 Slavernijverleden: fonds en herdenkingscomité	106.000	106.000	0	
Niet-beleidsartikelen				
11 Centraal apparaat	621.447	622.121	21.120	
12 Algemeen	199.573	199.823	0	
13 Nog onverdeeld	0	0	0	

2. Beleidsagenda

2.1 Beleidsprioriteiten

BZK werkt aan de basis van Nederland en ons Koninkrijk en zet zich daarbij in voor het beschermen, onderhouden en vernieuwen van de democratische rechtsstaat. Dat is het fundament voor de wijze waarop wij in Nederland met elkaar samenleven. Zij is de basis voor de vrijheid en veiligheid van mensen om zich te ontwikkelen, om te kunnen zijn wie ze willen zijn en ze draagt bij aan de brede welvaart in Nederland. Zodat iedereen meetelt, mee kan doen en dezelfde kansen heeft. Offline en online. We maken ons sterk voor een veilige, inclusieve en kansrijke digitale samenleving in Europees Nederland, Caribisch Nederland en de Landen. Hierbij werken we vanuit de Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren. Het is van groot belang dat iedereen prettig kan wonen in een fijne omgeving. Op het gebied van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening neemt BZK de regie om ervoor te zorgen dat er binnen de schaarse fysieke leefomgeving ruimte is voor onder andere woningen, natuur, landbouw en bedrijvigheid. We zetten verdere stappen, vanuit de Nationale Bouw- en Woonagenda, om ervoor te zorgen dat iedereen kan wonen in een duurzaam en betaalbaar huis.

2.1.1 Sterke en weerbare democratische rechtstaat

Herstel verbinding samenleving

Elke regio telt en Regiodeals

Goed interbestuurlijk samenwerken begint met elkaar kennen, naar elkaar luisteren en van elkaar leren. Iedere regio heeft een eigen verhaal, identiteit en kracht. Die verscheidenheid aan regio's maakt Nederland kleurrijk. Het betekent ook dat kansen en uitdagingen per regio verschillen. Het is belangrijk om daar aandacht voor te hebben en maatwerk te bieden, vooral als het een regio betreft waar de brede welvaart onder druk staat. Iedereen in Nederland moet gelijke kansen en ontwikkelingsmogelijkheden hebben, ongeacht waar iemand woont. Regiodeals zijn een belangrijk (interbestuurlijk en vanuit meerdere departementen) instrument om samen met ondernemers, kennisinstututen, culturele instellingen en maatschappelijke organisaties de kwaliteit van leven, wonen en werken in een regio te vergroten. We investeren samen met de regio's, door middel van de Regiodeals, in het versterken van brede welvaart die goed aansluit op het specifieke karakter van een regio. In 2024 wordt verdergegaan met de uitvoering van de al gesloten deals en stellen we de nieuwe mogelijkheid voor het sluiten van Regiodeals open. Het Rijk heeft de afgelopen decennia te lang geïnvesteerd in gebieden die al sterk zijn. Dit leidde tot onwenselijke verschillen tussen regio's en het gevoel dat de overheid er niet voor iedereen is, terwijl de kwaliteit van wonen, werken en leven het uitgangspunt moet zijn voor het handelen van de rijksoverheid in alle regio's van Nederland. Het kabinet neemt de drie adviezen uit het rapport Elke regio telt! hierbij als vertrekpunt en gaat deze samen met inwoners, medeoverheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties uitwerken. Zo moet beleid en de manier van investeren anders worden vastgesteld. Bij het maken van nieuw beleid is het van belang om het effect op de regio te toetsen en moet het beleid beter uitvoerbaar zijn voor medeoverheden.

Om de rijksoverheid meer zichtbaar en toegankelijk voor mensen in de regio te maken, werkt het kabinet aan een betere spreiding van rijksdiensten en rijkswerkgelegenheid over het land. Een overheid die dichtbij is versterkt immers de binding met de mensen in de regio. Nieuwe inzichten in de betekenis van een nabije rijksoverheid worden vertaald naar beleidsvorming, dienstverlening, uitvoering en hoe er met de regio wordt samengewerkt. Het gaat daarbij om meer dan alleen een fysieke aanwezigheid. Het gaat er ook om hoe de taken van een rijksdienst zich tot een regio verhouden en het vormen van duurzame samenwerkingsverbanden tussen de rijksoverheid en regio's. Door de aanwezigheid van rijksdiensten die aansluiten bij de kernkwaliteiten van een regio, kunnen de rijksoverheid en regio's elkaar vooruitbrengen.

[...]

Een overheid die responsief, dienstbaar en dichtbij is

Een responsieve overheid luistert goed naar wat er leeft en zorgt ervoor dat wetgeving, beleid en uitvoering meer één geheel vormen. Hierbij is het belangrijk dat signalen uit de uitvoering ook tijdig bij de beleidsmakers terugkomen. Een dienstbare overheid let niet alleen op de regels, maar kijkt ook hoe haar handelen voor mensen uitpakt. Een realistische overheid belooft niet meer dan ze waar kan maken. Een overheid die werkt vanuit deze waarden is noodzakelijk voor de stabiliteit van onze democratische rechtsstaat. Ook dit levert een belangrijke bijdrage aan brede welvaart en het effectief handelen van de overheid. Gemeenten spelen hierbij een cruciale rol. Zij zijn namelijk in de meeste gevallen het eerste contact met de overheid. Er zijn verschillende wetsvoorstellen in voorbereiding met als doel gemeenten te ondersteunen bij deze dienstverlenende rol en samen op te trekken bij de uitwerking. Ook zetten we in op innovatie en

het ophalen van signalen uit de praktijk die als input dienen voor departementen ter versterking van de effectiviteit van beleid. Met het wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Algemene wet bestuursrecht wordt ingezet op het bevorderen van persoonlijk contact en wordt een dienstbaarheidsbeginsel geïntroduceerd.

Fundament

Grondrechten / constitutionele toetsing

We gaan verder met de uitwerking van een voorstel dat ertoe strekt toetsing door de rechter van wetten aan verschillende grondrechten mogelijk te maken: constitutionele toetsing. Het streven is om eind 2023 een voorstel tot wijziging van Grondwet in consultatie te brengen. Dit voorstel zal in 2024 verder in procedure worden gebracht. Grondrechten blijven ook in verschillende andere trajecten de aandacht van het kabinet houden.

De democratische rechtsstaat vraagt ook om vernieuwing van het democratisch stelsel om ervoor te zorgen dat mensen zich vertegenwoordigd (blijven) voelen. De door het kabinet aan de Raad van State en de Kamers voorgelegde voorstellen ter uitvoering van de Staatscommissie Parlementair stelsel (commissie-Remkes) worden (verder) in behandeling genomen. Daarnaast bezinnen wij ons op het Nederlandse systeem van geschilbeslechting in het verkiezingsproces.

2.1.2 Goed functionerend openbaar bestuur

Weerbaarheid en betrokkenheid bij democratie

[...]

Wet politieke partijen en integriteit

Betrouwbaar bestuur is het fundament onder onze democratische rechtsstaat. Daarom is het van groot belang dat individuele bestuurders en het bestuur als geheel integer opereren. Om de bestuurlijke integriteit te bevorderen richten wij ons in 2024 op preventieve maatregelen, zoals de screening van kandidaat-bestuurders op decentraal niveau. Op nationaal niveau gaat het daarnaast om maatregelen tijdens en na het ambt. Verschillende voorstellen zijn over deze onderwerpen in voorbereiding of worden verder gebracht. Ook stimuleert het kabinet gesprekken en trainingen over integriteit, zowel tussen bestuurders als tussen ambtenaren, en volgt het ook zelf een training over dit onderwerp.

[...]

Anti-institutioneel extremisme

De AIVD draagt vanuit haar wettelijke taken bij aan het verhogen van de weerbaarheid tegen bedreigingen op het gebied van cyber, economische veiligheid, vitale sectoren en tegen (nieuwe) vormen van extremisme, waaronder het anti-institutioneel extremisme. De ontwikkelingen die de AIVD schetst op dit laatste terrein geven reden tot zorg gezien de lange termijn dreiging voor de democratie en de rechtsstaat. Vanuit de overheid en de gehele samenleving is een brede inzet op de versterking van de weerbaarheid van de democratische rechtsorde nodig, zoals aangekondigd in de brief die in het najaar van 2023 aan de Kamer wordt verzonden.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 11 Budgettaire gevolgen van beleid art. 1 Openbaar bestuur en democratie (bedragen x € 1.000)							
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Art. Verplichtingen	117.078	456.372	606.059	204.080	105.494	96.001	96.076
Uitgaven	108.992	322.221	558.217	396.080	105.494	96.001	96.076
1.1 Bestuur en regio	50.129	201.154	374.775	221.313	28.706	26.828	26.878
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>12.003</i>	<i>16.198</i>	<i>19.055</i>	<i>8.957</i>	<i>8.937</i>	<i>6.909</i>	<i>6.909</i>
POK - Multiproblematiek	461	1.036	1.036	1.497	1.497	1.497	1.497
POK - Antidiscriminatie	168	159	159	159	159	159	159
Oorlogsgravenstichting	3.953	3.969	3.963	3.963	3.963	3.963	3.963
Bestuur en regio	2.921	3.546	1.780	1.519	1.499	1.290	1.290
POK - Basisinfrastructuur	4.500	5.664	10.298	0	0	0	0
Werk aan Uitvoering	0	1.819	1.819	1.819	1.819	0	0
Diverse subsidies	0	5	0	0	0	0	0
<i>Opdrachten</i>	<i>1.763</i>	<i>7.322</i>	<i>8.220</i>	<i>9.665</i>	<i>9.186</i>	<i>9.336</i>	<i>9.386</i>
POK - Multiproblematiek	326	1.028	528	393	665	665	665
Bestuur en regio	1.384	2.690	2.581	3.993	3.901	4.051	4.051
POK - Antidiscriminatie	32	370	370	370	870	870	920
Regiodeals	21	2.279	1.041	1.059	0	0	0
Diverse opdrachten	0	155	0	0	0	0	0
Antidiscriminatie	0	800	3.700	3.850	3.750	3.750	3.750
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>128</i>	<i>577</i>	<i>377</i>	<i>380</i>	<i>272</i>	<i>272</i>	<i>272</i>
Diverse bijdragen	27	274	272	272	272	272	272
Regiodeals	101	303	105	108	0	0	0
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>35.269</i>	<i>176.032</i>	<i>345.624</i>	<i>201.774</i>	<i>9.774</i>	<i>9.774</i>	<i>9.774</i>
Groeioopgave Almere	9.364	9.774	9.774	9.774	9.774	9.774	9.774
Evides	1.250	1.250	1.250	0	0	0	0
Diverse bijdragen	40	0	0	0	0	0	0
Regiodeals	3.000	165.008	334.600	192.000	0	0	0
Bevolkingsdaling	11.245	0	0	0	0	0	0
Waterschappen	10.220	0	0	0	0	0	0
Gemeenten	150	0	0	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>58</i>	<i>63</i>	<i>37</i>	<i>37</i>	<i>37</i>	<i>37</i>	<i>37</i>
Bijdragen internationaal	58	63	37	37	37	37	37
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>908</i>	<i>962</i>	<i>962</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
RWS	908	962	962	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>500</i>
POK - Multiproblematiek	0	0	500	500	500	500	500
1.2 Democratie	58.863	121.067	183.442	174.767	76.788	69.173	69.198
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>44.121</i>	<i>47.032</i>	<i>54.721</i>	<i>50.552</i>	<i>50.475</i>	<i>40.908</i>	<i>40.908</i>
Politieke partijen	27.456	30.431	30.719	26.587	26.587	26.587	26.587
Comité 4/5 mei	122	130	130	130	130	130	130
ProDemos	8.979	8.979	9.581	9.581	9.581	9.581	9.581
Verbinding inwoner en overheid	2.802	1.837	1.624	1.625	1.609	1.609	1.609

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Toerusting en ondersteuning politieke ambtsdragers	3.396	3.397	2.588	2.609	2.608	2.258	2.258
Weerbaar bestuur	1.366	2.258	1.863	1.870	1.810	743	743
St Thorbeckeleerstoel	0	0	66	0	0	0	0
Decentrale politieke partijen	0	0	8.150	8.150	8.150	0	0
<i>Opdrachten</i>	<i>3.753</i>	<i>7.493</i>	<i>14.899</i>	<i>14.137</i>	<i>14.520</i>	<i>16.472</i>	<i>16.472</i>
Verbinding inwoner en overheid	1.442	3.817	8.964	8.170	8.170	8.314	8.314
Toerusting en ondersteuning politieke ambtsdragers	520	543	543	543	529	529	399
Weerbaar bestuur	1.791	3.133	5.392	5.424	5.821	7.629	7.759
<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>6.394</i>	<i>7.522</i>	<i>7.032</i>	<i>7.032</i>	<i>7.032</i>	<i>7.032</i>	<i>7.032</i>
Toerusting en ondersteuning politieke ambtsdragers	6.379	7.032	7.032	7.032	7.032	7.032	7.032
Vergoeding rouwvervoer	15	490	0	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>3.362</i>	<i>3.600</i>	<i>3.730</i>	<i>3.703</i>	<i>3.703</i>	<i>3.703</i>	<i>3.703</i>
Diverse bijdragen	3.362	3.600	3.730	3.703	3.703	3.703	3.703
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>0</i>	<i>52.760</i>	<i>102.002</i>	<i>98.285</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid	0	52.760	102.002	98.285	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>91</i>	<i>102</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Bijdrage internationaal	91	102	0	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>1.142</i>	<i>2.558</i>	<i>1.058</i>	<i>1.058</i>	<i>1.058</i>	<i>1.058</i>	<i>1.083</i>
Dienst Publiek en Communicatie	1.142	2.558	1.058	1.058	1.058	1.058	1.058
RVO	0	0	0	0	0	0	25
Ontvangsten	16.490	14.905	14.765	14.765	24.765	24.765	24.765

Toelichting: Selectie relevante passages begroting van de overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad

Vastgestelde begrotingsstaat van de overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB) voor het jaar 2024 (bedragen x € 1.000)

Art.	Omschrijving	Vastgestelde begroting		
		Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Totaal		180.815	182.743	6.297
Beleidsartikelen				
1	Raad van State	85.283	85.283	1.950
2	Algemene Rekenkamer	44.341	44.341	1.017
3	De Nationale ombudsman	28.694	28.694	2.796
4	Kanselarij der Nederlandse Orden	6.211	6.211	199
6	Kabinet van de Gouverneur van Aruba	2.223	2.223	60
7	Kabinet van de Gouverneur van Curaçao	3.374	3.374	200
8	Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten	2.453	2.453	75
9	Kiesraad	8.236	10.164	0
Niet-beleidsartikelen				
10	Nog onverdeeld	0	0	0

2.1 Artikel 1. Raad van State

C. Beleidswijzigingen

Voor 2024 zijn geen beleidswijzigingen voorzien.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1. Raad van State (bedragen x € 1.000)							
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Art. Verplichtingen	75.528	85.210	85.283	84.483	78.951	78.623	78.623
Uitgaven	76.467	85.210	85.283	84.483	78.951	78.623	78.623
1.0 Raad van State	76.467	85.210	85.283	84.483	78.951	78.623	78.623
<i>Institutionele inrichting</i>	<i>76.467</i>	<i>85.210</i>	<i>85.283</i>	<i>84.483</i>	<i>78.951</i>	<i>78.623</i>	<i>78.623</i>
Advisering	6.978	8.270	8.470	8.370	8.370	8.370	8.370
Bestuursrechtspraak	32.724	40.818	46.047	45.547	39.596	39.268	39.268
Raad van State gemeenschappelijke diensten	36.765	36.122	30.766	30.566	30.985	30.985	30.985
Ontvangsten	1.699	1.950	1.950	1.950	1.950	1.950	1.950

Tabel 16 Uitgaven beleidsartikel 1. Raad van State (bedragen x € 1.000)						
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand ontwerpbegroting 2023	80.664	79.885	79.885	74.652	74.342	-
Mutatie Nota van wijziging 2023	-	-	-	-	-	-
Mutatie amendement 2023	-	-	-	-	-	-
Mutatie 1e suppletoire begroting 2023	5.346	4.577	4.577	4.278	4.260	4.260
Extrapolatie	-	-	-	-	-	74.363
Nieuwe mutaties	- 800	821	21	21	21	-
<i>Waarvan:</i>						
<i>1. Kasschuif CAO-middelen</i>	<i>- 800</i>	<i>800</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Stand ontwerpbegroting 2024	85.210	85.283	84.483	78.951	78.623	78.623

Toelichting

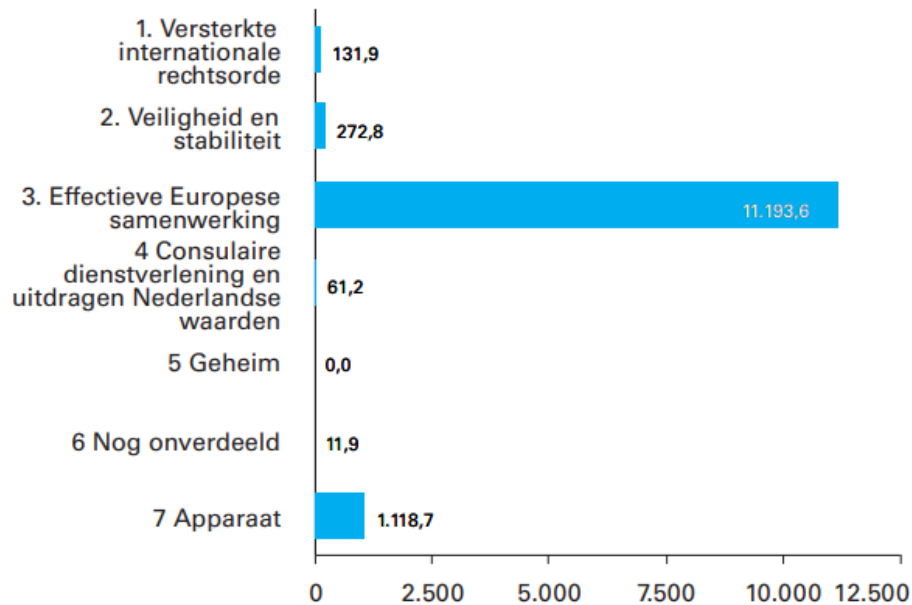
CAO-middelen

De kabinetsbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling 2023 is hoger dan eerder geraamd. Daarnaast zijn de premielasten gedaald. Het incidentele verschil t.o.v. CEP 2022 blijft, voor zover nog niet in nieuwe arbeidsvoorwaardelijke afspraken opgenomen, beschikbaar voor arbeidsvoorwaarden door middel van een kasschuif naar 2024.

Toelichting: Selectie relevante passages BuZa-begroting 2024

GERAAMDE UITGAVEN EN ONTVANGSTEN

Figuur 1 Geraamde uitgaven verdeeld over beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen (bedragen x € 1 mln.). Totaal € 12.790,1

2. Beleidsagenda

2.1 Beleidsprioriteiten

Europese samenwerking

Brede ontwikkelingen in de Europese Unie Zoals beschreven in de Staat van de Unie Kamerbrief maakt de EU integraal deel uit van ons dagelijks leven. De afgelopen jaren is de EU voor ongekende uitdagingen gesteld. Naast de veranderende geopolitieke context bepalen de groene en digitale transitie en de toekomstige uitbreiding van de EU grotendeels de agenda. Intussen maken burgers zich zorgen over de kosten van levensonderhoud als gevolg van inflatie en stijgende energieprijzen. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, ziet Nederland een toekomst voor zich met een sterke Unie en sterke lidstaten. Hierbij vormen drie dwarsdoorsnijdende thema's de paraplu: de Unie als geopolitieke speler, opwaartse sociale en economische convergentie, onder meer via de groene en digitale transitie, en rechtsstatelijkheid en goed bestuur.

Rechtsstatelijkheid

Nederland blijft zich, samen met gelijkgezinde lidstaten, hard maken voor de bescherming van de rechtsstaat in de EU. Het is hierbij van belang dat het gehele rechtsstaatinstrumentarium zo effectief mogelijk wordt ingezet om rechtsstaatsproblematiek te voorkomen, te signaleren en waar nodig aan te pakken, bijvoorbeeld in lidstaten als Polen en Hongarije.

Westelijke Balkan en nabuurschap Relaties met de Westelijke Balkan worden versterkt door intensivering van politieke dialoog en engagement met de regio, waar mogelijk in breder Europees verband. Nederland zal met betrekking tot de Westelijke Balkan blijven inzetten op rechtsstaathervormingen en behouden van politiek commitment aan EU-

lidmaatschap. Op het gebied van veiligheid levert Nederland vanaf 2023 een aanvullende bijdrage aan de EU-operatie in Bosnië en Herzegovina.

Het kabinet zet in op meer strategische partnerschappen met de zuidelijke buurlanden waarbij politieke en economische stabiliteit geadresseerd worden in combinatie met aandacht voor rechtsstaat, mensenrechten, corruptiebestrijding en fundamentele vrijheden. Het ten goede trouw implementeren van het Windsor Raamwerk biedt bijvoorbeeld nieuwe mogelijkheden om de relatie met het VK stap voor stap te verdiepen.

EU-uitbreiding T.a.v. EU-uitbreiding blijft het kabinet strikt, fair en betrokken. Behoud van stabiliteit en de ondersteuning van rechtsstaathervormingen vormen het uitgangspunt van het toetredingsbeleid. In aanvulling hierop zet het kabinet in op aansluiting van kandidaat-lidstaten bij het GBVB van de Unie. Daarnaast is het van belang dat de Unie zich gedegen voorbereidt op toekomstige toetreding van nieuwe lidstaten zoals de landen in de Westelijke Balkan, maar bijvoorbeeld ook Oekraïne. De politieke, bestuurlijke, economische, financiële en veiligheidsimplicaties van EU-uitbreiding in de toekomst zullen de aankomende periode in kaart gebracht worden.

C. Beleidswijzigingen

Artikel 3.3: Een hechtere Europese waardengemeenschap

– Raad van Europa: Nederland beschouwt de Raad van Europa als een belangrijke hoeder van mensenrechten, democratie en rechtsstaat in heel Europa. Ook wil Nederland bijdragen aan het versterken van de effectiviteit van het toezichtstelsel van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en aan een zorgvuldig voorbereide toetreding van de EU tot het EVRM. De Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging in Straatsburg speelt daarbij een centrale rol door goede betrekkingen en, indien opportuun, regelmatig overleg met het secretariaat van de Raad van Europa, permanente vertegenwoordigingen van andere lidstaten en met de Nederlandse delegatie in de Parlementaire Assemblee (PACE) van de Raad van Europa.

Toelichting: Selectie relevante passages begrotingsvoorstel 2024 Raad voor de Rechtspraak

Tabel 1 Begrotingsvoorstel Rechtspraak 2024
x € 1.000

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bijdrage JenV-begroting 2023	1.250.944	1.257.300	1.281.715	1.281.341	1.279.551	1.278.031
<i>mutaties:</i>						
Productiegerelateerde bijdrage	38.467	59.190	78.647	67.861	29.430	31.876
Vaste kosten	26.290	37.429	38.784	36.755	36.613	36.656
Gerechtskosten	- 401	- 289	- 29	41	77	83
Megazaken straf	5.813	5.793	5.653	5.611	5.587	5.587
CBb	575	2.325	2.825	2.575	2.575	575
Bijzondere kamers	1.632	1.745	1.762	1.762	1.762	1.662
Niet-Bfr 2005	469	582	586	586	586	586
Totaal gevraagde bijdrage JenV	1.323.789	1.364.075	1.409.943	1.396.532	1.356.181	1.355.056
Mutatie t.o.v. JenV-begroting 2023	72.845	106.775	128.228	115.191	76.630	77.025
Netherlands Commercial court	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	900

3.2. Aanvullende middelen uit het prijsakkoord voor 2024

- Met het gesloten prijsakkoord 2023–2025 is er voor de Rechtspraak extra geld beschikbaar gekomen in de vorm van een aantal oplopende financiële reeksen. Voor 2024 zal wederom een extra deel van deze aanvullende middelen beschikbaar komen. Hieronder zullen de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van 2023 worden benoemd.
- Er is voor het versterken van de personele capaciteit in 2024 meer budget beschikbaar gesteld dan in 2023. Deze extra middelen zijn nodig om het rechterstekort terug te dringen. Er wordt door de Rechtspraak met name ingezet op het werven en opleiding van meer nieuwe rechters. Maar daarnaast ook door het vaker

inzetten van rechter-plaatsvervangers en het tijdelijk versterken van de juridische ondersteuning. De extra middelen voor het versterken van de personele capaciteit zijn geheel ten gunste gekomen van de zaakstarieven 2024. Ten opzichte van 2023 is via deze weg ruim € 6 mln. exclusief loon- en prijsbijstelling aan extra middelen uit het prijsakkoord aan de zaakstarieven toegevoegd.

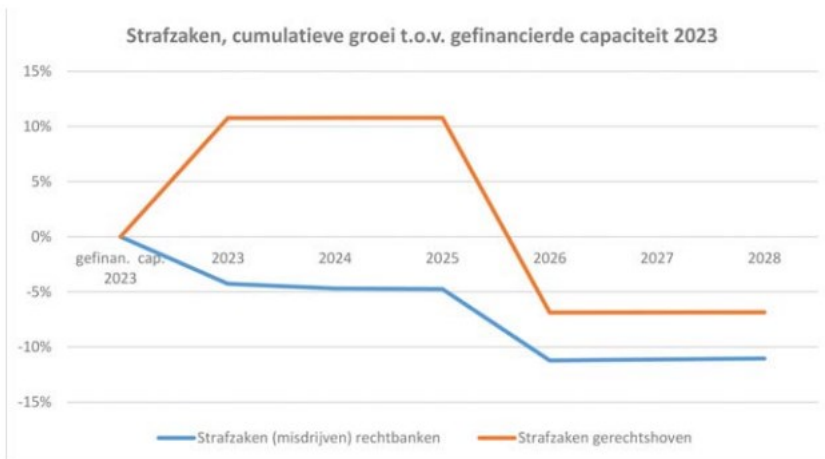
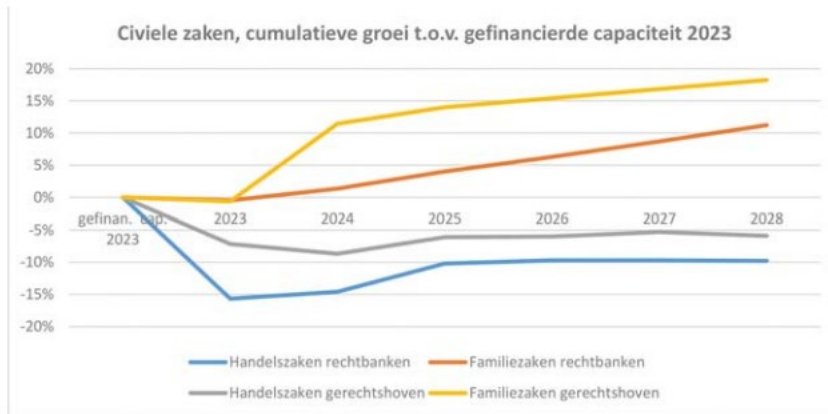
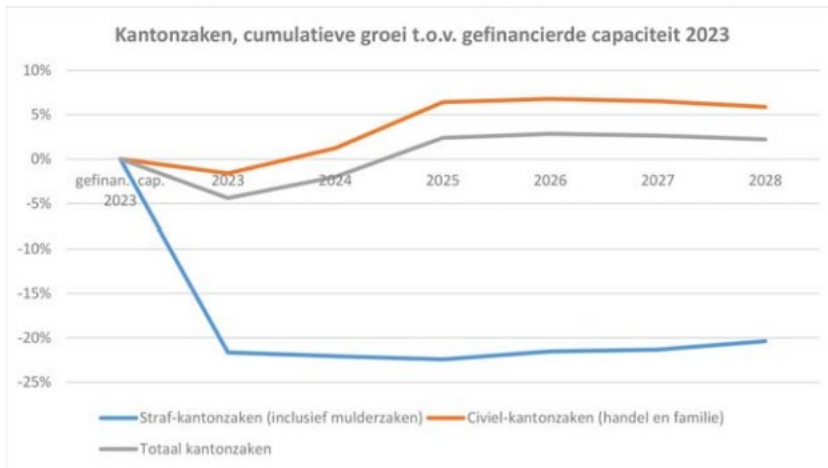
- Daarnaast komt er uit het prijsakkoord een aanzienlijk bedrag beschikbaar voor de Rechtspraak om te investeren in digitalisering en innovatie. Dit omvat niet alleen de implementatie van Digitale Toegang (DT) en Digitaal Werken (DWD), maar ook vernieuwing van het primaire processysteem voor straf (GPS), civiel/bestuur (Civiel, Berber, etc.) en het online houden van zittingen. Daarnaast is geld toegekend om in te zetten op het duurzaam beheren en onderhouden van de recente investeringen in de strafrechtketen, DT en DWD. Tot slot is een deel van deze extra middelen bedoeld om tegemoet te komen aan de stijging van de kosten als gevolg van de forse toename in het gebruik van infrastructuur en cyberbedreigingen. Voor 2024 wordt het budget van IVO verhoogd met extra middelen ter hoogte van € 9,4 mln.
- De Rechtspraak tracht op diverse actuele thema's toegang tot de rechter zo laagdrempelig mogelijk te houden en tot een échte oplossing van het geschil te komen. Voor maatschappelijk effectieve rechtspraak, waarbij door middel van innovatieve projecten de Rechtspraak zo goed mogelijk aansluit bij de behoeften van rechtzoekenden, zal in 2024 extra budget beschikbaar komen. Het bedrag dat hier in aanvulling op het reeds beschikbaar gestelde budget aan toegevoegd wordt bedraagt bijna € 2 mln.
- Tot slot komen er in 2024 aanvullende middelen beschikbaar voor een verdere intensivering van wijkrechtspraak. In 2024 zal voor wijkgerichte inzet van de rechtspraak € 2,5 mln. extra aan het budget worden toegevoegd.

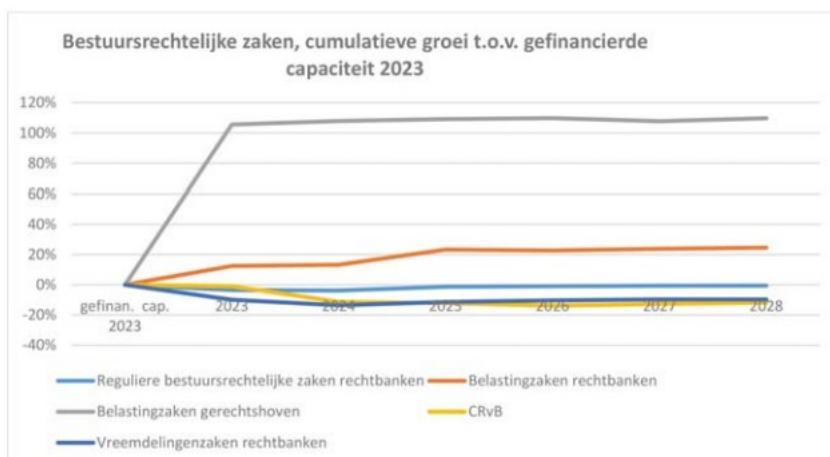
4. Productiegerelateerde bijdrag

Verwachte ontwikkeling van de capaciteitsbehoefte in de periode 2023–2028

Tabel 2 Productie conform meerjarenprognose (aantallen producten)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Rechtbank Handel	49.228	49.853	52.412	52.696	52.700	52.651
Rechtbank Familie	174.778	177.972	182.658	186.658	190.883	195.337
Rechtbank Bestuur	32.710	32.630	33.454	33.586	33.674	33.717
Rechtbank Straf	174.604	173.834	173.736	161.942	162.090	162.265
Rechtbank Kanton	882.511	904.496	945.231	949.400	947.517	943.616
Rechtbank VK	36.280	34.830	35.700	36.100	36.360	36.360
Rechtbank Belasting	28.683	28.869	31.442	31.296	31.570	31.785
Totaal rechtbanken	1.378.794	1.402.484	1.454.633	1.451.678	1.454.794	1.455.731
Gerechtshof Handel	6.114	6.014	6.184	6.190	6.237	6.197
Gerechtshof Familie	4.675	5.243	5.363	5.429	5.497	5.563
Gerechtshof Straf	34.144	34.149	34.151	28.712	28.714	28.716
Gerechtshof Belasting	8.914	9.014	9.066	9.096	9.008	9.094
Totaal gerechtshoven	53.847	54.420	54.764	49.427	49.456	49.570
Centrale Raad van beroep (CRvB)	4.515	4.043	4.001	3.928	3.978	4.018
Totalen rechtbanken, gerechtshoven en CRvB	1.437.156	1.460.947	1.513.398	1.505.033	1.508.228	1.509.319

**Tabel 3 Productie conform meerjarenprognose
Mutatie PMJ MPP-2023 in euro's**

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Rechtbank Handel	11.974.380	11.483.459	10.094.793	9.985.617	9.552.907	9.618.146
Rechtbank Familie	- 366.966	- 971.477	- 595.035	- 1.497.342	- 3.054.543	- 5.029.420
Rechtbank Bestuur	- 2.004.718	1.987.414	4.335.257	4.360.521	4.070.830	3.998.407
Rechtbank Straf	- 6.475.139	5.512.010	4.931.755	14.436.698	14.196.534	14.049.581
Rechtbank Kanton	- 4.998.083	2.949.684	328.666	- 54.571	- 788.054	- 304.233
Rechtbank Belasting	- 3.072.256	- 4.551.820	- 6.986.833	- 7.500.859	- 7.974.742	- 8.185.247
Totaal rechtbanken	- 4.942.780	16.409.271	12.108.603	19.730.064	16.002.933	14.147.234
Gerechtshof Handel	2.226.463	2.709.723	2.772.071	2.992.685	2.867.990	3.059.829
Gerechtshof Familie	105.691	- 1.814.051	- 1.661.101	- 1.764.253	- 2.009.684	- 2.244.443
Gerechtshof Straf	- 4.731.222	- 4.449.411	- 4.391.645	3.507.828	3.532.379	3.529.490
Gerechtshof Belasting	- 11.351.685	- 13.704.534	- 13.744.863	- 13.911.223	- 13.810.399	- 14.027.171
Totaal gerechtshoven	- 13.750.753	- 17.258.272	- 17.025.539	- 9.174.963	- 9.419.714	- 9.682.295
Centrale Raad van Beroep (CRvB)	- 139.381	- 215.077	142.282	853.690	655.157	522.802
Totalen rechtbanken, gerechtshoven en CRvB	- 18.832.914	- 1.064.078	- 4.774.655	11.408.790	7.238.376	4.987.741
Rechtbank VK	- 8.583.961	- 20.000.000	- 40.000.000	- 40.000.000	0	0

**Tabel 5 Budgettaire gevolgen raming megazaken
x € 1.000**

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Megazaken rechtbanken	14.451	14.451	14.451	14.451	14.451	14.451
Megazaken gerchtshoven	8.968	8.968	8.968	8.968	8.968	8.968
WIM-zaken hof Den Haag	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127
WIM-zaken rb Den Haag	1.761	1.761	1.761	1.761	1.761	1.761
EOM	528	528	528	528	528	528
Totaal begrotingsvoorstel 2024	26.835	26.835	26.835	26.835	26.835	26.835
JenV-begroting 2023	21.022	21.042	21.182	21.224	21.248	21.248
Verschil t.o.v. JenV-begroting 2023	- 5.813	- 5.793	- 5.653	- 5.611	- 5.587	- 5.587